

Світлана Коваль

к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Марія Дідух

студентка гр. ФФм-11,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Соціально-економічний розвиток держави визначається можливостями мобілізації та ефективного використання коштів бюджету. Обсяг доходів державного бюджету впливає на можливості держави виконувати покладені на неї функції та забезпечити не лише економічну стабільність в країні, а й подальший її розвиток.

Війна, яка вже більше року триває на території України внесла непоправні зміни у життя всіх українців: втрата життя та руйнування, переміщення мільйонів людей, припинення господарської діяльності економічних суб'єктів. В умовах воєнного стану перед державою постало завдання переорієнтувати бюджет держави на військові цілі та здійснити найнеобхідніші соціальні, гуманітарні видатки, спрямовані на підтримку населення, особливо внутрішньо переміщених осіб, на забезпечення діяльності критичної інфраструктури [1]. Враховуючи, що саме бюджет є основною фінансовою базою держави, питання формування його доходів в умовах воєнного стану набувають особливої актуальності.

В умовах повномасштабної війни на території нашої держави обсяг доходів бюджету знизився, а потреби у витратах – зростає. У таких умовах держава змушена змінювати фінансову політику для розв'язання нагальних проблем: «збільшення видатків на оборону держави, перегляду джерел наповнення бюджету та залучення міжнародної фінансової допомоги» [2, с. 28].

Таблиця 1

Динаміка та структура доходів Державного бюджету України за 2018–2022 рр.

Показники	2018 р.		2019 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.	
	млрд грн	питома вага, %	млрд грн	питома вага, %	млрд грн	питома вага, %	млрд грн	питома вага, %	млрд грн	питома вага, %
Податкові надходження	753,8	81,2	799,8	80,1	851,1	79,1	1107,1	85,4	949,8	53,1
Неподаткові надходження	164,7	17,7	186,8	18,7	213,0	19,8	175,4	13,5	346,3	19,4
Доходи від операцій з капіталом	0,7	0,1	0,18	0,02	0,04	0,0	0,3	0,0	0,6	0,0
Цільові фонди	0,2	0,02	1,8	0,2	0,2	0,02	0,2	0,0	0,1	0,0
Трансферти	8,8	1,0	9,9	1,0	11,7	1,1	13,9	1,1	490,6	27,4
Всього	928,1	100	998,3	100,0	1076,0	100,0	1296,9	100,0	1787,4	100,0

Примітка. Складено та розраховано за [3]

Як видно із показників табл. 1, у 2018–2021 рр. податкові надходження становили визначальну частку доходів Державного бюджету України (79,1–85,4%). Внаслідок війни суттєво змінилась структура доходів державного бюджету: частка податкових надходжень у 2022 р. знизилась до рівня 53,1%. Така ситуація зумовлено тим, що до війни Україна була одним з найбільших експортерів сільськогосподарської продукції, металургії та ІТ-послуг [4]. Значними надходженнями до бюджету вирізнялись податки з імпорту, який надходив через українські порти. В умовах воєнного стану стали не можливими зовнішньо-економічні операції через українсько-російський та українсько-білоруський кордони, а також авіаперевезення.

Крім того, на території, де ведуться активні бойові дії працювали компанії, які сплачували значні за обсягами податки [4]. Внаслідок війни зруйновано нафтопереробні заводи, металургійні комбінати, інфраструктурні та енергетичні об'єкти. Також причинами зниження обсягів податкових надходжень є зміни податкового законодавства:

- надання можливості юридичним особам та фізичним особам-підприємцям перейти на спрощену систему оподаткування зі сплатою єдиного податку за ставкою 2%;
- тимчасове запровадження ставки ПДВ на рівні 7% та зниження ставки акцизного податку на пальне;
- звільнення (у квітні – червні) від оподаткування товарів, що ввозились в Україну платниками єдиного податку, транспортних засобів, які ввозились громадянами;
- звільнення від оподаткування товарів оборонного призначення [1].

Оцінка динаміки та структури доходів державного бюджету дозволила виявити, що у період військового стану питома вага трансфертів зросла до рівня 27,4% (у 2018–2021 рр. близько 1%). Зростання даної групи доходів державного бюджету зумовлено надходженням фінансової допомоги від міжнародних партнерів (Європейського Союзу, міжнародних фінансових організацій та окремих країн).

Підсумовуючи зауважимо, що в умовах повномасштабної війни доцільним є впровадження оптимальної фіскальної політики та посилення бюджетного контролю.

Список використаних джерел

1. Інформація Міністерства фінансів України про виконання Державного бюджету України за 2022 р. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2022-538.
2. Піхоцька О. М., Ющик Ю. В. Аналіз виконання бюджетів в період воєнного стану. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Серія економічна. Серія юридична. 2022. Випуск 35. С. 25–32.
3. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua>

4. Вінокуров Я. Що з державними фінансами та чи вистачить Україні грошей. Роз'яснення. *Економічна правда*. 5 квітня 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/04/5/685230/>